

Litterära spalten

Postum
bråkmakare

Det var väl bara att vän- ta, att gamle rabulis- ten Kingsley Amis skulle fortsätta att ställa till trubbel även i graven. Egent- ligen är det väl sonen Martin som orsakat den senaste Amiskalabaliken men det handlar om fadern och om rätten till eftermälet, något Kingsley själv inte hann - eller brydde sig om - att reda ut innan han föll i fjol.

En biograf såg han dock till att få skriven över sig, av en man vid namn Eric Jacobs, som följde Amis senior under några av de sista spritdränkta åren. Levnads- teckningen kom i hamn men sedan skulle den följas av ett brevurval var det tänkt, eller så hävdar Jacobs att det var tänkt. Projektet hade han lanserat för Kingsley och fått dennes god- kännande, men inget formellt hade gjorts upp.

När så Jacobs tog sig för att redigera sina egna dag- boksanteckningar från tiden med den gamle Amis, redan innan liket kallnat, då slog unge Amis till. Här blir det minsann ingen brevsamling med Jacobs som redaktör. Det jobbet gav han åt sin ten- nispartner i stället, en ameri- kansk litteraturprofessor. Jacobs härsknade till och nu kan man läsa utdrag ur dag- boken i Sunday Times (första avsnittet 17 mars).

Någon vacker bild är det inte som ges men den skiljer sig väl inte särskilt från den som redan var känd. Det är författaren som gammal fylldtår vi möter. Intaget av starka drycker är koppiöst men i de korta anteckningar- na från dag till annan finner man också en del om littera- tur och liv.

Att skriva romaner är som att åka från Edinburgh till London, de första milen är väl kända och sen gäller det att fylla utrymmet mellan de få välbekanta platserna på vägen. Teoretiserande var inget Amis senior hade mycket intresse för, det var bara att skriva på. Lite pater- tisk kan han verka emellanåt, mannen som en gång i förhi- storisk tid varit både arg och ung, men samtidigt rätt mänsklig, en aning mer mänsklig än hans rykte som reaktionär surgurka.

Kan det vara den bilden som Martin Amis vänder sig mot? Riskerar Eric Jacobs kanske att föstöra märkes- namnet Amis, som sonen gjort sitt bästa för att hålla le- vande. Intelligens, arrogans, cynism och dödande penn- hugg, men vanlig mänsklig skröplighet och svaghet - hu så hemskt.

Vi får väl se om breven lägger till eller drar in från nå- got, om Martins tennispolare ser var rätt.

KARL STEINICK

Biståndet – ett sätt att
dölja utsugning

Med en liberalisering av samtliga jordbrukspro- dukter skulle u-länderna tjäna tillräckligt för att köpa det tekniska bi- ståndet de behöver för att utvecklas. Men för att skydda det inhemska jordbruket stryper Sveri- ge, precis som resten av västvärlden, u-ländernas exportmöjligheter. I det- ta perspektiv blir bistån- det bara en cynisk gest för att tysta kritiken, hävdar Olof Murelius.

Det är i huvudsak sant som ibland sägs att "bistånd är det som de fattiga i de rika länderna ger till de rika i de fattiga länderna". Jordbruksre- former i fattiga och rika länder skulle göra bistånd överflödigt. Vi skulle alla bli rikare. Men viljan saknas. Konsumenterna betalar snällt räkningen, trots att endast de skulle kunna tvinga fram de förändringar som behövs. En europeisk fami- lj på fyra personer betalar kanske 10 000 kronor per år för mycket för maten.

Debatt

Ekonomer har länge talat om "det näst bästa". Det bästa kan man glömma. Alltför många in- tressen står i vägen. Det sägs att biståndet idag är världens star- kaste lobby, starkare än jord- brukslobbyen. Men lägg ihop dem! Då förstår du vad det handlar om. Biståndet är en lång historia. En kort är att vi hindrar u-länderna att exportera sina jordbruksprodukter - för att till- fredsställa våra egna jordbruka- re. Sedan tystar vi kritiken med bistånd. Att införa frihandel skulle emellertid gagna alla, utom enskilda länders jord- bruksintressen.

40 år

Det tog 40 år att skapa EU:s jordbruksprogram (CAP), det kommer att ta lika lång tid att avskaffa det, sägs det inom EU. EU:s jordbruk kostar idag cirka 45 miljarder (USD) per år och omfattar 60 procent av EU:s budget. Varför? Liksom bistån- det, dess allierade, påstås det fortfarande vara nödvändigt. Men det skapar privilegier för ett fåtal och beroende för de flesta.

Det är väl känt och har ofta sagts att u-länderna skulle få det mycket bättre om i-länderna öppnade sina marknader för de- ras produkter och hjälpte dem att förbättra sin egen produktion. Men det förutsätter att de får betalt för sina produkter. Redan under andra hälften av 50- talet sjönk det tropiska Afrikas exportpriser med dubbelt så

mycket som det årliga bistån- det. En tidig amerikansk studie visade att en liberalisering av sockerhandeln skulle öka ex- porten från u-länder med 7,5 miljarder dollar per år. Med en fullständig liberalisering av sam- tliga jordbruksprodukter skulle u-länderna tjäna tillräckligt för att köpa det tekniska bistånd de be- höver för att utvecklas.

Om u-länderna själva skaffa- de sig en positiv jordbrukspoli- tik och såg till att infrastrukturu- ren fanns på plats, skulle de kunna tjäna uppåt 50 miljarder dollar per år vid sekelskiftet. Om i-länderna dessutom ge- nomförde modesta liberaliser-ingar av handeln med jord- bruksprodukter och tillverkade varor skulle världsekonomin tjäna uppåt 200 miljarder dollar, det mesta på en minskning av jordbruksprotektionismen. Full- ständig liberalisering har beräk- nats innebära en vinst på sam- manlagt nästan 500 miljarder dollar.

Varför händer ingenting då, eller varför så långsamt? Kan- ske därför att världen först nu erbjuder verkliga förutsättning- ar. Tidigare var frågan om ga- ranterad livsmedelsförsörjning en del av enskilda länders sä- kerhetspolitik. Det var viktigt att hålla jordbrukets priser och inkomster stabila och att säker- ställa en "levande landsbygd".

Olika länder har haft olika prioriteter. För Japan har sä- ker tillförsel varit särskilt vik- tigt. USA har velat motverka fät- tigtidom på landsbygden. Europa har slagit vakt om landsbygdens kulturella värde. Särskilt i Frankrike har det sagts vara frå- ga om att bevara en livsstil, allt- så att slå vakt om status quo. Jordbruket utgör ungefär 40 procent av Frankrikes bruttona- tionalprodukt!

Subventioner

Vad man än hävdar finns det nu billigare och bättre sätt att organisera landsbygdens för- sörjning och kulturmonster. En amerikansk heltidsfarmare tjä- nar ungefär dubbelt så mycket som det nationella genomsnittet och är tio gånger rikare. Sub- ventioner utgör nästan en tred- jedel av hans inkomst; inom EU är siffran nästan 50 procent, och i Schweiz 80 procent. Det har visat sig vara relativt lätt för po- litikerna att stödja jordbrukarna eftersom deras antal hela tiden har minskat. I USA utgör de nu endast 1,6 procent av befolk- ningen.

Vad som är mindre känt är det ökande värdet på jordbrukarnas egendomar har gjort det särskilt attraktivt att vara jordbrukare och angeläget att bibehålla sub- ventioner och tullar. Det har be- räknats att "skatten" som konsu- menterna betalade jordbruket år 1991, det vill säga indirekta kostnader för det existerande systemet, uppgick till ungefär 350 procent i Japan, 150 pro-

Årets viktigaste debattartikel

Jag tvekar inte att utnämma dagens debattartikel, skri- ven av Olof Murelius, till årets viktigaste debattartikel. Den pekar på ett moraliskt di- lemma som tydligen är så svår- artat att inte ens våra profes- sionella samveten på landets kultursidor kan hantera det.

Normalt drar de sig inte för att med största möjliga enga- gemang diskutera saker som krig i tredje världen, u-hjälp, infibulation, diverse etniska gruppers kamp för egen na- tion, diverse nationers kamp för att hindra etniska gruppers kamp för egen nation, rasism, patriarkatets förtryck, incest, våldtäkt, homosexualitet, kul- turstöd och Ebba Witt Bratt- ströms karriärproblematik etc etc, men när det gäller jord- bruksstallarna - den fråga som

betyder mest för jordens alla fattiga och som dessutom är starkt kopplad till invand- ringsproblematiken - är det fullständigt tyst.

Att övriga aktörer i det of- fentliga samtalet tiger är en- kelt att förstå i den man det inte handlar om direkt egen- nytta så handlar det om att vaka för ett av våra starkaste särintressen, nämligen jord- brukskorporationen. Men att så kallade fria intellektuella inte kan eller vill se sambandet mel- lan jordbruksstallar och fattig- domen i tredje världen är för mig helt obegripligt. Eller är det så enkelt att det saknas en intressegrupp som pedago- giskt kan förklara sambanden för de lärda pennorna i landet?

PETER EMLUND
Kulturredaktör

cent i EU, 100 procent i Sveri- ge, 90 procent i USA. Den hade då i Kanada reducerats till 10 procent och helt avskaffats i Nya Zealand, vilket bevisar att det går att göra något åt saken.

Nya Zealand har visat vägen och pågående regionalisering och globalisering erbjuder stimulans till nytänkande när det gäller landsbygdens ekologi, ekonomi och kultur. Biståndet bör nu i högre grad inriktas på utveck- lings strategi och policy.

Rabatt

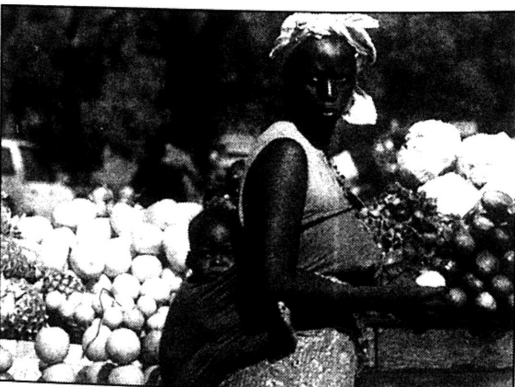
Biståndslobbyen vill ha mer bistånd, eftersom den lever på biståndet. Frivilliga organisa- tioner gör som regel ett bra ar- bete, eftersom deras bistånd är inriktat direkt på nöden och fat- tigtidomen. De kan sägas få 80 procent rabatt på sitt arbete ef- tersom Sida bidrar med 80 öre på varje krona i deras budget. Men genom biståndet ökar Sve- riges sitt eget underskott för att hjälpa andra. De rika ländernas bistånd ligger idag i genomsnitt på 0,3 procent. Om vi ger 0,7 procent, finns det verkligen nå- gon anledning att ge mer? Det

viktigaste är hur vi hjälper. Kvaliteten betyder mycket mer än kvantiteten.

Det förtjänar att upprepas att Världsbanken redan för 10 år sedan beräknade att u-länderna behövde 90 miljarder dollar en- bart för att ta hand om redan gjorda investeringar i vägar som annars hotade att förfalla. Och att bankkällor i Schweiz har be- räknat att enbart afrikanska le- dare torde ha minst 20 miljarder dollar på hemliga konton där. Det illustrerar biståndets mind- re väl kända konsekvenser.

Sveriges bönder spelar vackert piano om att deras produkter är bäst och vår landsbygd vackrast i vär- lden. Biståndets förespräka- re spelar fiol i samma stycke, "särintressenas so- nat", om att Sverige är störst (eller bör vara det) och bäst i världen på bi- stånd. Alltmedan u-länder- nas frigörelse fördröjs, Sve- riges är på väg att få två utri- kesdepartement, och vårt eget nationella intresse för- summas.

OLOF MURELIUS

Vårt jordbruk - deras fattigdom. U-länderna skulle få det mycket bättre om i-länderna öppnade sina marknader för deras produkter.